

...Míg győz az akarat

Don Rodrigo keresi a halált. Égő szerelem üzi, mely nem nyerhet beteljesülést, holott viszontszeretik: Xiména vele együtt éli, szenvedéig a szenvedély, s a kötelesség harcát. A történet háttére iszonyú: Apján esett sérelem miatt Don Rodrigo párbajban megöli a leány apját, majd kardját ajánlja föl Ximénának, ölje meg. A szerelem törvényei szerint ez nem következhet be, így indul háborúba a mór betolakodók ellen. Néhányszáz főnyi csapatához ezrek csatlakoznak, országra szóló diadalt arat, két királyt rabul ejtve, s ezzel nyeri el, hogy királya megbocsátja bűnét. Kitérül előtte a fényes karrier világa: népe szereti, ellenségei rettegik nevét. A Cid (Szid, jelentése annyit tesz, Nagyúr) mégis nyomorultabbnak érzi magát a legutolsó szolgánál. A boldogsága omlik össze, mert „nem ismer más irányítást, mint a saját akaratát; és azt, hogy a saját akaratának érvényesítését becsület dolgának, tehát kötelességének érzi.”

Corneille-nek, a francia drámaíró atyjának darabja zajlik a színpadon, a budapesti József Attila Gimnázium színjátszókörének előadásában. Lukács Huba tanár úr, a rendező, az idén is kitett magáért. A szereplők (Sudár Annamária, Pónyai Györgyi, Schneider Zoltán, Szutor Mihály és a többiek) tiszta eszmények hű szószólói. Már maga a vállalkozás nagysága tiszteletet ébreszt, márpedig itt többről van szó. Fentebb csak a dráma cselekményének egyetlen szálát próbáltam ismertetni, annak is csak a vázlatát. A színpadon ennél sokkal-sokkal gazdagabb, ami történik. Forró pillanatok ragadják magukkal a nézőt. Rádöbben: a mának, bozontos jele-

nünknek akarnak, tudnak szólni. Magamban százszor köszönettel, hogy meghívtak ide, életem, múltó éveim mozaikdarabjait rakosgatom össze önkéntelenül, mindegyik egy-egy kérdés, de ugyanúgy felelet is. Lázadás, mely a megbékélés irányában tör utat, volamiféle végső tanulság felé.

Mennyi mindenre tanítanak bennünket az ilyen magányos hősök! Ez az egész vonulat, amely — számomra legalábbis — Cervantessel kezdődött, a Don Quijótéval, folytatódott Cid-del, de ideszámítom — talán önkényesen — Defoe Robinson Crusoe-ját, majd amivel a sor tetőzött, Rostand Cyrano-ját és a Sasfiókot. Mit tett az ilyen mindig, mindenütt jelen lévő hősökkel ez a mi galád évszázadunk? Gyalázatosan lefokozta őket. Hurcolta Recskre és Szibériába, csinált belőlük olcsó hatású filmben sanda nézésű zsarukat, ha leültek, fölállították őket, ha álltak, leültették. Kitétték őket ezerféle rágalomnak, hogy életük végéig sem tisztázhatták magukat, érdemeiket elirigyelték mások, hitükben megcsúfolva céltáblái lettek minden aljasságnak, amit ember csak kitalálni képes. Mindezt pedig valamiféle egyre gyanúsabb kollektívizmus nevében, amelyben kinevezett „hősök” uralkodtak a tűrő érdemen. Már hajlamosak vagyunk elfelejteni azt is, kik és milyenek az igaz hősök. Kell ez a színházi este, hogy felidézzen tiszta eszményeket, amiket csak fiatalok tudnak ennyire hitelesen meghirdetni, újjáformálva, napraszólóan érvényesítve messzi századok intelmeit.

Szereplők és közönség már az érzelmek viharzónáiban járnak, amikor elhangzik ez a mondat: „Mert megszakad a szív, míg győz az akarat...”

Számomra ebben a mondatban tükröződik a dráma fő mondanivalója. Az előadásnak is csúcspontja ez. Nyilván a rendezőt dicséri, de nemcsak őt. Nekem az volt az

érezésem ebben a pillanatban, hogy ezt a mondatot csak fiatalok hangján érdemes hallani. Mert még nincs benne a bele nyugvás reménytelensége. Egészen mást süvölt és harcot hirdet, csatába hív, az érzelmek és az érzelme csatájába, amit meg kellene vívni mindannyiunknak ahhoz, hogy embernyi emberek legyünk.

A kor, amelyben élünk ugyanezt hirdeti. Főként a kárvallottak sorsa. De vajon azok voltak e valóban?

Bocsássák meg nekem jobb sorsra érdemes ítések, hogy Don Rodrigo és Xiména iszonyú benső küzdelméhez, vívódásához hasonlítom a magam és mások köznap drámáit. De én tényleg sok olyan embert ismertem, akinek megszakadt a szíve. Nem az italtól, nem is a dohányzástól. Az okok bonyolultabbak voltak. Érzelmeket nem tudták hitelesíteni az értelmükkel. Amit értelmük sugallt, nem tudták bizonyítani a szívükkel. Itt valami örületes ellentmondás keletkezett, amit tovább komplikált a dolgok politikuma, az érdekek harcában az a szörnyű kuszaság, aminek mindannyian szenvedő alanyai vagyunk. A körülmények: bizonyos időszakokban meg kellett (volna) tagadni apánkat. Másszor, s ez sem volt könnyű, szentírásként kellett (volna) fogadni minden szavát. És hányan, hányféleképpen árulták el a szerelmet? Győztesként meny nyien érezték mégis vesztesnek magukat? Hányszor maradtunk magunkra, amikor kellett, nagyon kellett (volna) a többiek, a társadalmi közeg segítsége, legalább egy jó szó erejéig...

Műlik az este, már vastaps csattog a gimnázium dísztermében, vége az előadásnak, hív a májusi este, virágzás mindenütt. Magam elé, magamban, magamnak peregnek csöndes szavaim, nagy és szép ajándék volt ez az este, köszönöm Don Rodrigo, köszönöm tanár úr, köszönöm ti, még alig felnőtt gyerekek.

Magyar Hírlap 1990. máj. 12.